

INSERTIUNI:
se plătesc cu prețuri foarte
reduse.

Manuscrisurile sunt a se adresa
redacției și acelea nu se în-
poiază.

Epistole nefrancate nu se primesc.

ACTIVITATEA

ABONAMENT:
Pe an 6 cor. pe 1/3 an 3 cor.
—
Pentru pușgari—țărani pe an
4 coroane.
—
Pentru România și străinătate.
Pe an 16 franci.
—
Un număr costă 12 bani

EDITOR, PROPRIETAR ȘI ȘEF-REDACTOR:

DR. AUREL MUNTEAN

Apare în fiecare Joi.

REDACTOR RESPONSABIL:

LAURIAN BERCIAN

Din duelgiu — protosinzel.

III.

Încă tot pentru a putea constata în deplină cunoștință de cauză »sine irra et studio«, dacă bine sau nu a »chibzuit« actualul episcop al Aradului atunci, când cu o grabă nemai pomenită și neobvenită până acum în analele bisericești noastre, a promovat întru protosinzel pe prealumescul călugăr Ciorogariu, cu desconsiderarea totală a cuvintelor sf. apostol Pavel: »Mâinile curând nimănui să nu le pui și nu te face părtaș de păcate străine«, — vom reproduce la acest loc de frunte al ziarului nostru un articol datorit onorabilului redactor al foaiei oficioase a diecezei Caransebeșului, apărut cu câțiva ani înainte în »Foaia Diecesană«, care se redactează sub ochiul ager și neadormit al presăntitului episcop al Caransebeșului Nicolae Popea.

Tocmai din acest motiv trebuie să-i dăm importanța cuvenită. Articolul respectiv rămăsese până astăzi nedesmințit și nerectificat, apărut sub titlu puțin măgulitoare pentru dl Ciorogariu și credem că și pentru actualul șef și protector: „Batjocura batjocurește“, e următorul:

»Declarațiunea teologului de Caransebeș, a dlui Z. publicată în nr. 42 al »Foaiei Diecesane« a supărat de moarte pe Unchiașul (i. e. R. Ciorogariu) dela »Tribuna Poporului« din Arad. Supărarea și-o vașă în coloanele acestei foi nu atât asupra dlui Z., care »nu cuprinde ce va să zică teren pozitiv și filosofie practică«, ci mai mult asupra mea, care — așa scrie Unchiașul — când e vorba de o discuție științifică (ca a Unchiașului 'unăoară) și intere-

santă (asta o admit), mă trântesc pe pânțele.

Pe dl Z. nici nu avea Unchiașul să se supere, căci a te nisui de înțelepciunea cuiva, fie că-l pricepi, ori nu, nu poate fi crimă. Că dl Z. a numit pe Unchiașul ciorogariu în filosofie, încă nu-i motiv de supărare, mai ales, când singur Unchiașul recunoaște acest fapt zicând: Intr'una a găcit o dl Z. și adevăratele, că sunt ciorogariu în filosofie (v. »T. P.« nr. 204). În fine pentru ce atâta supărare, dacă nici seducerea publicului în chestiuni filosofice nu i-a succes dlui Z. prin mascarea uimirii sale din declarațiune, fiind »exotic în domeniul filosofiei«, în care Unchiașul »dintr'un lung și greu studiu« e acasă. Supărarea de moarte a Unchiașului ar avea ceva înțeles, când »Blaga de om«, cum îi zice dl Z. dlui Dr. I. Blaga, ar însemna »un fel de nimenea de om«, și nu »un om cu suflet bun, o bună-tate de om«, cum știe toată suflarea de om, atară de Unchiașul.

Supărat pe mine, care ca redactor am publicat »Declarațiunea«, încă nu poate fi Unchiașul. Doar fiecare redactor trebuie să și pună foaia la dispozițiunea publicului. Asta o face chiar și redactorul »Trib. Poporului«, care admite în foaia sa, în același număr, corespondințe, ce se contrazic. Exemplu e nrul din Sâmbăta trecută

Va să zică, nu în declarațiunea dlui Z. și nici în faptul, că s'a admis publicarea »Declarațiunii« poate să zăcă cauza supărării de moarte a Unchiașului.

Deci unde, căci supărarea trebuie să și aibe cauza?

Da, are cauză și încă două cauze.

O cauză zace în împrejurarea, că Unchiașul în anumite cazuri trebuie să facă în redacția »T. P.« pe »Schreib Moritz!« Așa se zice. Dar' pentru nime gura lumii nu e autoritate.

O a doua cauză este căpățina grăasă, de care e invrednicit Unchiașul. D. Sa este un încâpăținat rar în felul său. Și

pentru-ca să nu mi-se impute vre-un fel de Peraism pentru aserțiunea aceasta, declar, că nu eu, ci însuși Unchiașul este descoperitorul încâpăținării sale. Unchiașul singur scrie despre sine în »Trib. Pop.« nr. 202:

»el zise odată pe »nu«, »nu tac« și atunci se știe, că de acolo nu e întoarcere«.

Logica acestor cuvinte aplicată la mine și chestia »Schifelor« nu poate fi decât următoarea: Unchiașule, ai zis odată, că Barbu nu este neamestecat în agitațiunile antihodoșene, ergo de acolo — aperse-se Barbu, cum va ști și cum va putea — nu este reîntoarcere. Și dacă nu ai dovezi pentru afirmațiunea zisei tale, ia refugiu la injurături, căci injurătura este argumentul cel mai sdrăbitoriu (o frasă luată tot din »T. P.«)

Nu i vorbă, nu de pomână mă injurâ Unchiașul, căci asta nu ar fi o manieră de filosof, ci un mod filosofic, în formă de decucții filosofice. Iac' așa.

»Se zice, că Cuvioșia Sa Reverendissimul domn în sf. teologie Dr. Petru Barbu s'a simțit atins prin tipul lui Pera Maximovici în deprinderile sale »him illae larrimae«.

»Nu-i cunosc deprinderile cuvios reverendissimului în sf. teologie Doctor Petru Barbu și nici ceea nu știu, dacă dl Enea Hodoșiu l'a copiat pe densusul în Pera Maximovici ori ba. Un lucru însă știu, că dl Dr. Barbu e Petru ear' Petru e sinonim cu Pera și că Doctorul în sf. teologie argumentează cu motivele lui Pera Maximovici...« și de aici înainte pentru Unchiașul nu sunt decât Pera. Și din Pera nu mă mai slăbește. Chiar articolul, de care mă ocup, e intitulat »Pera nu pricepe...« și se finește:

»O, Pera, Pera!
De ce nu 'nveți
De ce nu 'nveți!«

Cu alte cuvinte, în ceea-ce privește cunoștințele mele — căci celelalte deprinderi ale mele Unchiașul nu le cunoaște — nu sunt nici mai mult nici

mai puțin decât Pera Maximovici al dlui E. Hodoșiu

Cine-i Pera dlui E. Hodoșiu?

Un prăpădit de preot românesc de pe timpurile Sârbilor. A fost teolog de Verșet, dar' acolo »nu s'a lipit multă carte de Pera Maximovici, că n'a avut de unde...« Pe ste vre-o patru ani episcopul l'a însurat cu fata unui om al său, apoi l'a dat popă gata.

Ca preot ținea cu tărie la biserica răsăritului, asta a 'nvețat-o dela Sârbi... și era gata să se bată cu »Uniții« pentru dogme și canoane, și să le dovedească prin mijlocirea ghionturilor, că Duchol sfânt purcede dela Tatăl și nu are nimic cu Fiul...

»In unele momente de singurătate și liniște voia să gândească mai curând și să și deee sama despre însemnătatea acestei doctrine, care nu le cunoștea, decât numai pe de-asupra. Iși zicea, că ori-cum le-ai suci fie în formă răsăriteană, fie în formă apuseană, totuși nu par a fi naturale; dar' a mărturisit cuiva acest gând obscur, nu cuteza. Ar însemna, că vrea să se ridice de-asupra tuturor din ceata sa, un lucru cu de-săvârșire necuviincios pentru poziția, ce ocupa«. Popia pentru Pera nu era decât un mijloc, ce-i procura cele de lipsă pentru traiu etc.

Iată cu cuvintele dlui E. Hodoșiu toată calificațiunea lui Pera Maximovici.

Cei cari mă cunosc pot face asemănare între mine și Pera și pot constata delicatele maniere de filosof ale Unchiașului, cu cari mă tractează în coloanele »Trib. Poporului«. Celor-ce nu mă cunosc, și din acești Unchiașul nu face parte le spun eu că în 1884 — pe când dl Dr. I. Blaga nu era acolo profesor — am absolvat gimnaziul din Brașov; din 1884—8 am studiat teologia în Cernăuți. Ca teolog mi-am făcut examenele la timp și am lucrat patru teme seminariale, dintre cari trei au fost premiate de facultatea teologică. În anii 1889 și 1890 am ascultat chiar și la facultatea filosofică

un beli-duce, care de sigur va da o direcțiune spre bine războiului.

Lupta dela Blumenau (Pojun) 22 Iulie 1866.

În 21 Iulie regimentul pornise din Tirnavia și ajunse la Watberg, stațiunea penultimă dela Pojun, cu care este legat prin Tramway. Știind că în ziua următoare vom tăbări la Pojun și în considerare, că călătoria cu Tramway-ul este pe cât de lesnicioasă, pe atât de plăcută, mai mulți ofițeri luarăm concediu pentru acest oraș, care însă numai condiționat ni-se acordă, ca îndată-ce vom auzi cea dintâi pușcătură, să-l intrerupem și să ne întoarcem la regiment.

La 6 ore d. a. Tramway-ul se puse în mișcare. Călătoria la început destul de plăcută deveni mai târziu de nesuferit; nu mergeam 1/2 oră și earăși pe atât stam locului, fiind-că pe lângă toate scurtările noastre ne puteam afla cauza acestor împedămente ne perdusem în cele d'n urmă toată răbdarea. Atunci un pasager ce luase loc lângă mine îmi spune, că prusacii sunt în flancul drept al nostru și numai păduricea ce se întinde de-alungul drumului nostru ne desparte de ei; conducătorul Tramway-ului având cunoștință despre aceasta, trebuie să încunjure ori-ce sgomot ce s'ar produce prin o nă-

FOIȘOARA

Foc al...

Un foc aprins de mari flăcări
Arde pân' la mistuire!
Să stinge și lasă 'nșelări:
C'a ars țără sim ire...

C'a prăpădit jart-i focos
Prea grabnic letr-nul — e cu drept!
Las' simță și cel friguros:
Că el poartă sloa 'n piept!...

Căci ce folos că pui pe el
Și aștepți și deli altul,
Dacă te lasă singurel,
Ba-ți potolește — jarul...!

Și apoi mai fă dacă mai poți
Un foc s'aprinde înimi
In toți câți se 'ncalzesc — socoți, —
Când nu mai ai — razimil...

Moteancă.

Amintiri din anul 1866 de Ioan Mihailu, proprietar în Orăștie

(Urmare)

(11)

Tot în ziua aceasta a suferit armata noastră și la Rokenitz o înfrângere pierzând: 9 ofițeri, 248 feciori și 58 cai.*)

Pășirea aceasta de tot agresivă a contrariului reclamă o îndoită deșteptare din partea noastră, și așa siliți eram a ne îngrădi chiar și atunci cu trupe de asigurare, când nu eram tocmai în apropierea lui, așa se explică dispoziți comandantului nostru, prin care trimise 36 feciori sub comanda mea la avant-posturi.

Se înoprase deja când ajunserăm la locul designat pentru așezarea posturilor. Lumina semilunei ce înarginta pământul, ne înlesni binisor mersul și aflarea locului. După ce am postat vedetele, m'am retras cu feciorii din rezervă la distanța prescrisă. Aceștia îmi construiră din o clae de grâu o formă de colbă, pentru-ca să fiu scutit de roaua ce pica cu prisosință fiind cerul de tot senin. Din 2 snopi de grâu îmi făcusem un așternut destul de comod, dar' puțin îl pu-

*) Datele referitoare la piereri sunt extrase din opul statului major »Osterreichs-Kämpfe im Jahre 1866.«

din Berlin, fără ca să aduc de-acolo testimonii de colognii, de cari puteam căpăta fără să dau față cu profesorii ascultați. În anul 1891 am fost promovată de doctor în teologie. În anul 1892 am fost cu unanimitate ales de sinodul diecesan profesor la teologia din Caransebeș, ear' după trei ani am fost înțărît definitiv în acest post luându-mi-se între altele în vedere și »activitatea literară pe terenul bisericesc«.

După cele zise până aici cred, că m'am spălat de toate murdăriile, cu cari m'a împoșcat cinstitul Unchiaș.

Și acum dee-mi-se voie să arăt, cât adevăr conțin cuvintele »batjocura batjocurește«.

Nu sunt filosof à la Uncheașul și prin urmare nu cu deducții trase de pâr din »se zic«, Petru sinonim cu Pera« etc. ci cu date pozitive îi voi dovedi Uncheașului, că Pera dlui E. Hodoș nu e numai o schiță, ci o fidelă copie de pe natura Uncheașului.

Uncheașul a învățat teologia în Arad între anii 1875 și 1878 pe când acel institut era într'o stare primitivă cu doi profesori; ba când a fost Uncheașul în anul prim, fiind episcopia vacantă, așa zicând nici n'a avut profesori. După-ce a învățat teologia de acolo atâta, cât se putea învăța în acele împrejurări, a fost un an în Lipsca și un an în Bonn, de unde a venit acasă cu niște colognii. A fost apoi un an scriitor în cancelăria consistorială. Devenind mai târziu două catedre de profesori vacante, în lipsa de bărbați calificați a fost Uncheașul substituit în una. Ca profesor substituit a încercat să studieze și să facă riguroase la facultatea teologică din Cernăuți, umblând pe la rabinul din Arad, ca să învețe limba evraică. Așa se vede însă, că dând de greutăți s'a lăsat de plan. Când s'au pus apoi catedrele vacante la concurs, s'au ales doi bărbați calificați, ear' Uncheașul în lipsa calificațiunii a rămas cu buzele umflate. Timp de 3 ani a făcut de bună seamă filosofie pozitivă, ca funcționar pe la banca »Victoria«. La 1892 a devenit din nou vacantă o catedră la institutul arădan; lipsa de oameni calificați și *intrepunerea unor fruntași*, l'a făcut de nou profesor la acel institut, unde are onoarea a fi astăzi.

Ei, va zice Uncheașul și poate și alții, câți oameni fără esamene și diplome s'au făcut oameni vestiți! Conced. Dar' și aici Uncheașul samănă cu Pera. Pera își dovedea superioritatea

cu bătaia și ghionturi; Uncheașul cu înjurătura și cu duelul. Da, Uncheașul e duelant vestit...

Aferim teolog, ba mai mult profesor de teologie și nu numai că *nu condamnă duelul, ci se și auelează*. Dar' ce să-i faci, dacă asta e totul, ce a adus dela școalele din Germania »din un studiu lung și greu!«

Poftiți acum și faceți asemănare între Pera și Uncheașul! Asemănați-le cualificațiunea; felul cum a ajuns Pera popă și Uncheașul profesor; ideile ce le au unul despre popie, celalalt despre profesură și chipul în care se știu ambii afirma.

Aflați un Pera mai Peră decât Uncheașul?

Ba Pera Maximoviciu într'o privință îi putea servi de model Uncheașului. Pera ținea cu tărie la biserica sa, ceea-ce Uncheașul n'o face. Nu-l cunosc din »deprinderile« sale bisericești, ci îl judec după »Impresiile dela Congres« scrise în Nrii 201 și 202 în »Tribuna Poporulu«, — niște impresii, de cari nu cred să nu se fi scărbit ori-ce om, care mai ține ceva la biserica sa. Pera de bună seamă ar fi ținut de »un lucru cu deservire necuviincios pentru poziția, ce ocupa« a realiza astfel de »produse de artă« despre cea mai frumoasă instituțiune, ce o avem noi Români de dincoaci.

Dar' Uncheașul nu pricepe, ce Pera pricepe, că »gândurile obscure« nu se »mărturisesc« și cu atât mai puțin se dau în »vileag«.

O, Uncheașule, Uncheașule! de ce nu înveți, de ce nu înveți, dar' nu carte...

Acum o vorbă între patru ochi. Era de lipsă, ca doi oameni, ambii profesori la institute de creștere să ne punem și să ne terfelim în public mai vârtos atunci, când chiar și aceia, cari au să vadă în noi modele de imitare citesc jurnale? Și din ce cauză? Am desmintit, că am pus la cale, ba' chiar, că am conlucrat la agitațiunile antihodoșene. Am fost constrâns să tac desmintirea în termeni asprii (am declarat adevăr de mișel pe acela, care m'a acusat în »Trib. Pop.«, că am pus la cale agitațiunea) fiind-că mi-se zicea, în acea acuză, că sunt om fără sentimente nobile, creștinești; ba nici nu sunt capabil de asemenea sentimente.

Departa am ajuns!«

Atâta »Foaia Diecesană«.

Înainte de a continua accentuăm,

că articolul reprodus, nu-i un articol de mahala eșit din pana vre-unui rus sau box, ci este un articol scris de un *bărbat valoros al bisericei și școlii noastre, al cărei șef suprem este însuși venerabilul părinte al diecesei Caransebeșului Nicolae Popea.*

Vom continua!

A P E L

pentru
unificarea ortografiei române.

Însemnătatea practică și național-culturală a unificării ortografiei române pe întreg teritoriul locuit de poporul nostru, a fost recunoscută aproape deodată cu redeschimbarea noastră națională și cu introducerea alfabetului latin în scrierea românească.

Timp de aproape o jumătate de secol cele mai de frunte instituțiuni culturale și literare ale Românilor, dincoace și dincolo de Carpați, au fost ocupate de această chestiune. Academia Română și-a pus dela înființarea ei, în 1866, de întâia misiune: »de a termina ortografia limbii române«, și asociațiunea Transilvană pentru literatura română și cultura poporului român a luat chiar cu 4 ani mai înainte, în adunarea generală ținută la 1862 în Brașov, o întreagă serie de hotărâri în scopul unificării ortografiei române.

Cu toate acestea vechea dorință a cărturarilor noștri, de a introduce în scrierea română, fără considerațiune la hotărâre politică, o ortografie unitară, nu s'a realizat nici până în ziua de astăzi, și nu numai pe terenul literaturii ci și în viața practică se resimt — deși în anii din urmă mai puțin decât mai înainte — neajunsurile mari și multe ce rezultă din lipsa unei ortografii unitare.

Academia Română, ce e drept, a determinat, după discuțiuni îndelungate, la 15 Septemvrie 1869 un sistem de scriere; deoarece-ce însă nici lumea literară, nici publicul mare nu s'a putut împretini cu această ortografie cu totul latinisată, Academia la 1880 și 1881 a stabilit un nou fel de scriere mai

ușoară, restrins în marginile etimologismului român, care în general a rămas nealterat și după schimbările făcute de Academie la 1895.

Însă nici această ortografie nu s'a putut generaliza, și mai ales publicul din Regatul român a insistat și mai departe pentru simplificarea ortografiei și adoptarea principiului fonetic.

Această luptă între etimologism și fenețism, a fost resimțită în deosebi în țările de sub coroana Sf. Stefan, unde sistemul etimologic avea mulți aderenți în generația veche, ear' tinerimea, sub influința produselor literaturii mai nouă din România liberă, inclina hotărît pentru principiul fonetic, și unde prin urmare divergențele ortografice se manifestau la fiecare pas și au creat în fine o stare cu totul insuportabilă.

În vederea acestora Comitetul central al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român a cercat la 19 Februarie 1902 secțiunile științifice-literare ale acestei societăți, să studieze chestiunea unificării ortografiei și să înainteze în acest obiect propuneri concrete. Totodată organele »Asociațiunii« s'au adresat și mai multor literați de valoare, în cea mai mare parte membri ai Academiei Române, și le-a cerut concursul pentru delăturarea neajunsurilor ivite.

În urma acestei inițiative, Academia Română, în sesiunea generală din 1904, a revenit din nou asupra chestiunii ortografiei, și dând ascultare dorințelor publicului mare și curentului de venit general în Regat, a stabilit o nouă ortografie pentru scrierea românească, întemeiat pe principiul *de a scrie sunetele vorbirii prin litere adaptate fiecărui*, și a publicat în toamna anului curent un îndreptar ortografic, înzestrat cu un dicționar al cuvintelor asupra scrierii cărora ar putea fi îndoială.

Această lucrare a Academiei Române însă numai în acel cas va putea aduce în timp apropiat roadele așteptate, dacă publicul mare, și în deosebi instituțiunile literare, culturale și sociale îi vor da întreg concursul lor, și dacă îi vederea interesului mare cel repre-

nare repede, altmintrea ușor am atrage atenția contrariului și devenim prizonierii lui.

Din răspunsurile acestea pozitive convingându-mă că am de aface cu un bărbat versat în afacerile militare, am mai stat de vorbă cu el și într'altele îmi mai spune, că el e spion austriac și mult în 2 ore va fi în tabăra prusacilor, eară dimineață în ceea a noastră cu rapoartele sala »de cum-va nu-i vor rămănea oasele p'acolo.« Vieța noastră spinzură într'un fir de ață și aceasta pentru bagatelul honorar de doi floreni pe oară, pe când nemții remunerează pe ai lor cu 10 fl. pe oră.

În sfârșit ajunserăm după mezul nopții în Pojon unde descinserăm la »Arborele verde«. Am fost răpiți de admirațiune, când am intrat și am văzut grandioasa sală a hotelului și-ți lua vederea prin multa strălucire a luminei ce se revărsa din candelabre; o mulțime de ofițeri a trupelor ce tăbărau în jurul Pojonului bacheltau la mesele încărcate cu cele mai alese mâncări, ear' dopurile dela sticlele cu vin de tokay și șampaniu sburau și pogneau de-ți părea că te afli într'o ciognire cu inamicul. Ne așezarăm și noi lângă o grupă de ofițeri și ce fericiți ne simțeam, că după o viață de tabără de aproape 2 luni ne aflam earăși la o masă și sub acoperiș. La umorul ce se manifesta pe fața fiecărui contribuia fără îndoială și împrejurarea, că în portmoneele noastre să acu-

mulase o sumă, cu care acestea nu erau date.

Campania făcuse economi buni chiar fără voea lor și din acei ofițeri, a căror buget să lupta mai înainte cu deficit permanent. Aveam așadar o plăcere deosebită că acum ni-s'au dat ocaziune a desărcina portmoneul de o parte din aceea marfă, atât de prețuită în timp de pace, și fără nici un preț în timp de războiu.

În dispoziția cea mai animată petrecerăm aci până după 4 ore dimineața, când părăsirăm sala și ne căutarăm oada de dormit. Dorința de a odihni și noi odată »omenește« nu ni-se împlini, căci încă nu era 5 ore dimineața și se începu o canonadă teribilă și în așa apropiere, de-ți părea că se bombardează Pojonul.

Bubuitul acesta, cu care de altmintrea era obicinuită urechea mea, îmi spulberă de odată toate iluziile acestea plăcute ce mă preocupau, admoniindu-mă la datorința ce mi-se impunea. După vre-o câte-va minute mă aflam deja în trăsura cu camaradul meu sublocotenent Swetozar Manoilovic — astăzi căpitan în garda regească, și în cursul cel mai ager pornirăm în calea regimentului, pe care îl întelnirăm venind spre Pojon. După-ce mă presentai șefului meu vice-colonelului Pistony, încălecau calul și-mi reocupa-i locul prescrip pentru adjutanții de batalion. Pe la 9 ore a. m. ne aflam deja la cuptoarele de cărămidă din apropierea Pojonului, unde făcurăm pauză.

Lupta decurgea cu o vehementă neîntreruptă și în tot momentul așteptam și noi angajarea noastră la luptă. Era 10 a. m. când primirăm ordinul de naintare și după 1/2 oră ajunserăm și ne postarăm pe calea ce despărțea vîile Pojonului de pădurea în care decurgea bătălia.

La 11 ore a. m. pași și regimentul nostru pe arena luptei; în frunte se afla al 3 batalion, care și avansă în linia de foc postându-se la dreapta de batalionul I. Ielăci. O divizie a batalionului se disolvă în cete de tirailoni și se apropie pe unele locuri până la o distanță de 50 pași de tirailonii contrarului; altă divizie a batalionului sta gata a ajuta pe cea dintâiu în cas de lipsă.**)

Al 2-lea batalion, care se afla îndărăptul batalionului 3 era dispus a sări în ajutorul acestuia când ar cere trebuința; eară I. batalion forma reserva.

Cu ocazia acestei lupte am admirat mult ținuta curajoasă și pășirea resolută a feciorilor noștri, cari într'atât se dedase cu trebile războiului, încât își venea a crede că se află pe câmpul de manevre, eară nu într'o luptă serioasă. Îndată-ce se desfășură în tirailoni se mișcau ca furnicile prin tufișul pădurii luând la țintă pe inamic îndată-ce eșea la iveală.

La orele 11 1/4 a. m. primi comandantul corpului nostru de armată locotenent-ma-

regalul contele Thun următoarea depeșă dela arch-ducele Albrecht din Viena: »Astăzi dela amiazi până în 27 la amiazi armistițiul de 5 zile, în decursul căruia să aveți cea mai mare circumspecțiune și băgare de seamă necontenită asupra dușmanului; despre aceasta să încunoștiințați pe avant-posturile inimice«.

Din depeșă aceasta se vede că — fiind vorba despre »incunoștiințarea avans-posturilor« comanda supremă din Viena nu avea cunoștiință că noi ne aflam în o luptă crâncenă cu inamicul.

Puțin înainte de 12 ore i-se comunică și comandantului regimentului nostru — colonelului de Baumgarten depeșă, care văzând că inamicul și după-ce trecuse ora fixată pentru armistițiul, nu înceată a continua lupta, trimise pe adjutantul de batalion sublocotenentul David Urs — nepot al regretatului colonel Baron Urs de Margina — cu un trimbiș lângă sine ca parlamentar. După reîntoarcere ne povestî numitul adjutant că deși era provăzut cu un steguleț alb și pe lângă tot sunetul de trimbiș, inamicul pușca fără cruțare asupra lui și numai ca prin minune a scăpat neatins, firește că inamicul ar fi dorit mult să pună mâna pe Pojon, unde știa că-l așteaptă un traiu bun, căci — pe cum cunoscut este — el se susținea din reținușurile ce le făcea prin satele și orașele cele bogate ale Boemiei și Moraviei pe cari le inundase cu trupele sale.

(Va urma).

sintă o ortografie unitară pentru ori-care popor cult, vor ști trece peste considerațiile obiceiurilor și aplecărilor individuale și se vor supune necondiționat normelor stabilite de forul — fără în- doială — cel mai competent în chesti- uni de limbă și literatură românească.

Din această cauză Asociațiunea pentru literatura română și cultura po- porului român, ca cea mai veche și cea mai de frunte dintre societățile literare și culturale ale Românilor din această țară, se crede dator să se angajeze și ea la acțiunea inaugurată de Academia Română, și a o sprijini și înainta în cer- cul ei de activitate, prin înlesnirea și grăbirea generalizării noului sistem de ortografie românească.

În acest scop »Asociațiunea«, deo- dată cu publicarea regulilor ortografice stabilite de Academie, adresează un căl- duros apel către întreg publicul nostru cult, și în deosebi către instituțiile noastre literare, culturale și sociale, ca cu începerea anului nou să introducă în toate afacerile, scrisorile și publicați- unile lor, în mod obligator și exclusiv, ortografia nouă stabilită de Academia Română.

În primul rând »Asociațiunea«, se adresează *consistoarelor ambelor biserici române din țară*, și le roagă că atât în administrația lor internă, cât și mai ales în numeroasele lor instituții de învățământ, în care se crește aproape întreaga noastră tinerime, să declare noua ortografie de oficială și exclusivă, și în deosebi să nu aprobe în viitor nici o carte didactică și să nu mai edi- teze nici o publicațiune scrisă sau tipă- rită cu altă ortografie.

Acasă rugărilor adresează »Aso- ciațiunea« direcțiilor dela dferitele *institute române de învățământ*, și în- deosebi celor dela școalele noastre teo- logice-pedagogice, secundare, civile și de fetițe.

Cele mai însemnate servicii la vor putea face în direcțiunea arătată *zia- rele și revistele române* din țară, cari — în cea mai mare parte — și până aci au propagat curentul simplificării și unificării ortografiei române și cari prin edițiunile lor vor putea obicinui — deși pe nesimțite, dar' cu mai multă înlesnire și cu mai mult rezultat — publicul nos- tru mare cu noul sistem de scriere.

În viața practică vor putea realiza rezultate însemnate pentru generalizarea noiei ortografii și *băncile române*, cari nu numai că au ajuns la un rol domi- nant chiar și în viața socială prin su- tele de funcționari ce stau în serviciul lor, ci și în urma legăturilor ce le au masele mari ale publicului nostru știu- tor de carte, — legături cari în cea mai mare parte se manifestă pe cale scripturistică, — vor putea contribui foarte mult la ajungerea scopului urmă- rit, și vor servi prin aceasta în mare măsură și interesele lor proprii, depen- dente în multe privințe chiar de exac- titatea formală a actelor și scrisorilor.

Dacă toți acești factori vor da mână de ajutor, ca acțiunea inaugu- rată de »Academia română« să-și a- jungă scopul, atunci în scurt timp vom vedea realizată vechia dorință a cărtu- rarilor noștri: *ca toți Românii să scrie într'un fel*, și ca neajunsurile din trecut cari au împedat atât de mult desvol- tarea intereselor noastre culturale și prac- tice, să se saneze în timp cât mai apro- piat.

Din a sa parte »Asociațiunea« a luat dispozițiunile trebuincioase, ca cu începere dela 1 Ianuarie 1905, atât în centru cât și în despărțăminte, toate ac- tele administrației interne și toate pu- blicațiunile să se scrie exclusiv numai cu noua ortografie a Academiei Române.

Sibiu, 10 Decembrie 1904.

Președintele »Asociațiunii«.

Plantatul vițelor altoite.

Am primit mai multe scrisori dela abo- nenții noștri prin care ne întreabă dacă se mai pot planta vițele americane altoite, acum sau trebuie neapărat să o amâne până la pri- măvară.

Răspunzând acestor întrebări vom da în cele ce urmează și câte-va povești asupra îngrâștelor ce trebuie să le avem la plantatul vițelor.

Plantațiunea se poate face în tot tim- pul cât plantele nu vegetează adecă de cu toamna și până primăvara, când este aproa- pe să intre în vegetațiune, numai starea tim- pului și a pământului să ne permită a o face. Iarna deci putem face foarte bine plantați- unea dacă am avut grija de a face mai din vreme desfundarea pământului și gropile; nu- mai timpul să fie moinos. Chiar când este cam frig dar' pământul nu este înghețat pu- tem planta, pe la mijlocul zilei cel puțin, av- ênd însă grija de a nu scoate din stratifi- cație multe vițe și pe acelea chiar ce le adu- cem în vie să le plantăm, să le învelim vi- nele (rădăcinile) cu o cârpă uscată.

Țăranii spun că cea mai bună planta- țione se face în mustul zăpezii, adecă atunci când se topește zăpada. Aceasta este foarte adevărat, căci pământul s'a măruntit în dea- juns, are apă din zăpadă în calitate suficientă, și prin urmare este în condițiuni perfecte de a se prinde vița.

Cât despre starea pământului în mo- mentul plantării, el nu trebuie să fie prea umed sau prea uscat și dacă plantăm iarna să nu fie înghețat. Să ne ferim de a pune rădăcinile viței pe un pământ înghețat, sau de a pune pământ înghețat peste rădăcini, căci acele vițe sunt pierdute, dat fiind-că ghia- ța distruge țesăturile tinere ale rădăcinilor.

Gropile se fac destul de adânci și largi pentru a putea planta vițele. Gropile de 0,50 m. adâncime pot fi considerate ca cele mai mici. Ele se pot face și de 60—70 cm. adâncime în care caz dacă groapa este mai adâncă decât lungimea viței, i se pune mai întâiu pe fund un strat de pământ bine măr- unțit, din cel scos de d'asupra.

Nu mai credem necesar a înzista asu- pra avantajilor pe care le are o plantați- une bine făcută și îngrășată. De obicei în- grășatul pământului la noi se face cu gunoi de vițe bine făcut care se pune în groapă, în cantitate de 2—3 kg. în momentul plan- tațiunii.

Să ne ferim însă de a întrebuița gu- noiul păios, nefăcut, căci acela poate fi un izvor de boală pentru rădăcinile vițelor.

La plantațiune mulți proprietari întrebun- țează și nisipul în momentul plantării, pe care de obicei îl pun amestecat cu gu- noiul. Punerea de nisip nu poate vătăma în- tru nimic, dar' afără de pământurile prea lu- toase sau argiloase, nu înțelegăm ce influ- ență poate avea nisipul asupra prinderii. În pământurile prea argiloase ele mai mobili- zează pământul. Părerea noastră este că acolo unde costă scump nisipul să ne dispensăm de el.

Fiind gropile făcute pentru a primi vi- țele, gunoiul adus pe la gropi; eată cum procedăm la plantatul vițelor: Luăm vița și observăm ca sudura să fie bine făcută la al- toi, înlăturând fără milă pe acelea ce nu ar fi bine lipite peste tot.

Apoi cu foarfecile (secatorul) tăiem us- caturile dela altoi, car' lăstarul îl scurtăm la un singur ochiu, făcând tăetura prin mij- locul ochiului al 2-lea. Vinele sau rădăcinile sdrelite le scurtăm cu foarfecile până dea- supra sdrelitului, lăsând neatins pe cele care sunt sănătoase.

Unii au obiceiul de a scurta toate ră- dăcinile în momentul plantării, pentru-ca să

forțeze rădăcinile să se ramifice. Dat fiind însă că vița se hrănește tocmai prin acele vâ-furi pe care le suprimăm, noi nu povă- țuim a se scurta decât rădăcinile sdrelite sau prea lungi.

Pregătită astfel vița se așează în groa- pă cu rădăcinile respirate, și așezate pe pământ, cu tulpina lângă țărșutul groapei și având grijă ca partea altoită (punctul de al- toire) să vină la locul său. Ținând seamă că după plantare pământul din groapă se mai lasă ca de un deget sau două, cu care oca- siune trage și vița cu el; eată care trebuie să fie pozițiunea punctului de altoire în mo- mentul plantării. — Dacă plantațiunea se face pe șes sau văi, unde vița poate fi ex- pusă la degerături de primăvară atunci punct- ul de altoire se pune în rasul pământului, astfel că după-ce se va bătătorii pământul, punctul de altoire va fi la 1 cm. sub nivelul solului. Dacă din contră plantăm pe dealuri bune expuse unde nu ne temem de degeră- turi, atunci punem partea altoită la 1 cm. deasupra pământului, astfel că după bătăto- rire, punctul de altoire rămâne în rasul pământului.

Odată așezată vița în groapă, se trage peste vine (rădăcini) un strat subțire de pământ mărunt din cel dela suprafață, apoi se calcă bine pământul, cu amândouă picioarele pentru-ca să se poată lipi pământul de ră- dăcini. Înzistăm asupra călcătului pământului în groapă, ca să se facă bine, căci mulți muncitori bătătoresc foarte puțin pământul, din care cauză vițele nu se prind. Bătăto- rirea se face succesiv de 2—3 până ce groapa s'a umplut cu pământ.

Imediat peste gunoiul, care se poate pune singur sau în amestec cu pământ sau nisip, se trage în groapă pământ selbatic, bătătorindu-se succesiv până ce se umple groapa.

Odată ce s'a umplut groapa vița se mușorește, căutând bine înțeles a pune peste capul viței numai pământ mărunt, căci bul- gării pot împiedeca eșirea lăstarului din pământ.

În privința mărimii mușuroiului, dacă plantațiunea se face toamna sau iarna și mușuroiul mai poate fi spălat de flori, este bine să se facă mai mare, rămânând ca primăvara înainte de a începe vegetațiunea să mai nicșorăm mușuroaiele, și să le înlesnim astfel ieșirea lăstarului din pământ. Dacă planta- ționea se face primăvara atunci mușuroiul se face mai mic, punându-se d'asupra altoiului numai un stat de pământ de 5—6 degete grosime.

(»R. V. H. și A.«)

NOUȚĂȚI

Clopotele catedralei din Sibiu. »Tele- graful Român« scrie: Marți în 13 Decem- vrie la 12 ore s'a făcut sfințirea clopotelor bisericii catedrale din Sibiu prin Ex. Sa înaltpreasfințitul arhiepiscop și mitropolit Ioan, asistat de Preacuvioșile Lor, archiman- dritul vicar arhiepiscopesc Dr. Ilarion Puș- cariu și protosincelul director seminarial Dr. Eusebiu Roșca, de Cuvioșia Sa ieromonahul asesor consistorial Nicolae Ivan și diaconul Dumtru Câmpean.

Sub baldahin, purtat de profesorii se- minariali Dr. Virgil Cioban, Dr. Aurel Cră- ciunescu, Vasile Stăni și de secretarul con- sistorial Dr. George Proca, precedat de asis- tența preoțească și urmat de asessorii con- sistoriali și de alt public numeros, Ex. Sa a percurs calea dela residență până în curtea catedralei între sunetele troparului »Bine e ti cuvântat Chr. Dumnezeu nostru« cântat de corul seminarial, condus de profesorul T. Popovici.

Ajuns în fața catedralei, unde erau așe- zate clopotele, s'a făcut prescrișul servici, la finea căruia Ex. Sa a stropit cu apă sfințită clopotele și publicul adunat, apoi în aceeași ordine și între sunetele aceluiași tropar s'a reîntors la residență.

Clopotele sfințite, patru la număr, su- nt de greutatea următoare: cel mai mic de 168 kilograme, al doilea de 423 kilograme, al tre- lea de 790 kilograme, al patrulea, cel mare, de 1345 kilograme. Ridicarea lor în turnu- rile catedralei se va face în una din zilele

apropiate. Clopotele sunt din turnătoria fiilor lui Frideric Seltenhofer din Șoproon.

Cassă jefuită. În noaptea din 11 Decembrie n. făptuitori până acum necunos- cuți au spart fereastra dela localul inspecto- rului Băilor-Erculane și au dus cassa Wert- heimiană pe dealul Coronin, ear' acolo au spart-o și au scos din ea banii, în sumă de circa 3000 coroane.

»Minerva« institut tipografic societate, pe acții în Orăștie. În urma decisului direc- ționii dela 16 Octombrie a. c. vânzarea acest- ui institut se va ținea în 27 Decembrie st. n. a. c. la 10 ore a. m. înaintea notarului public regesc din Orăștie cu prețul de strig- are statorit cu 8000 cor.

Un bun creștin. Dl. Benedek Albert măr- estru alămac din Sibiu, cuprins de adâncă jale pentru pierderea de tot timpurie a soției sale Ioana născ. Popela, originară din Ca- cova (lângă Seliște), cu care a trăit în cea mai deplină fericire, în semn de dragoste către răpasata, pe lângă, că'i-a făcut o fru- moasă înmormântare, celebrând domnia, Ioan Papiu protopresbiter și Iosif Enescu: paroh, a mai dăruit întru alinarea suferințelor sale și a săracilor noștri suma de 40 cor., din cari 20 cor. ca »Daruri de Crăciun săracilor nos- tri« și cor. 20, fondului văduvelor și orfani- lor meseriașilor, întemeiat de »Uniunea so- dalilor din Sibiu«.

Oraș încălzit prin căldura pământului. Orașul american Boise e încăl- zit începând din iarna trecută cu căldura aflată în interiorul pământului. S'a sfredelit în mai multe locuri pământul și s'a aflat la adânci- mine de 330—760 metri apă caldă de 50—100 grade Celsius. Această apă a fost adu- nată într'un rezeivoar subteran, de unde cu ajutorul pompelor e condusă prin țevi în di- feritele edificii publice ale orașului, pentru a le încălzi. Cheltuețile acestui mod de încăl- zire sunt de cinci-ori mai mici ca cheltue- rile încălzirii prin foc.

Publicațiune.

Pe baza conclusului adunării gene- rale a institutului tipografic »Minerva« societate pe acții, ținută în 16 Octom- vrie a. c. devenit în valoare de drept, în scopul licidării societății, subsem- nata direcțiune publică vânzarea inven- tariului tipografiei și a mobilierului, pre- cum și a editutii »Bunul Econom« prin licitațiune publică verbală, ce va fi a se ținea în 27 Decembrie st. n. a. c. la 10 ore a. m. în cancelaria notarului public reg. din Orăștie cu preț de strig- are statorit de adunarea generală cu 8000 cor.

Înainte de începerea licitațiunii se primesc și oferte în scris, care sunt a se trimite respective a se preda nota- rului public reg. Sároi Szabó Péter din Orăștie.

Atât reflectanții, care participă la licitațiunea verbală, cât și oferinții în scris, au a depune respective a accluda un vadiu de 400 cor., care vadiu se va computa plus oferentului în prețul de cumpărare.

Predarea faptică a tipografiei, pe baza inventariilor se va efeptul de di- recțiune din 10 până în 15 Ianuarie 1905, având cumpăratoriul înainte de transportarea tipografiei a plăti la mă- na direcțiunii întreg prețul de cumpă- rare în număr.

Ofert sub prețul de strigare se va accepta numai cu încuviințarea ulterio- oară a adunării generale, convocată spre acest scop.

Orăștie, în 15 Dec. 1904.

Direcțiunea inst. tipografic
»Minerva,«
societate pe acții, sub licidațiune
V. Domșa m. p. Dr. S. Moldovan m. p.

Povețe.

Contra șoarecilor din straturile de anghinare. — Să se puie primăvara un amestec de var nestins și funingine în apropierea rădăcinilor, la 20 cm. adâncime. Acest amestec este în același timp un îngrășământ și un amendament. —

O zicere adevărată.

Prostia se pune înainte ca să fie văzută, înțelepciunea stă îndărăr ca să vadă. —

Ca să clociască găinile și găștele.

— Să se face cuibul și să așezează ouăle în el, apoiu prindem pasărea și îi turnăm o linguriță de rachiu pe gât. Acesta le înbată și se pomenesc pe ouă.

Un leac.

Contra limbricilor. — Să se fiarbă puțin usturoi în lapte și să se bea un pahar din acest lapte înainte de culcare. Acesta e mijloc simplu, dar' un leac bun contra limbricilor. —

„DACIA“

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII ÎN ORĂȘTIE

P. I.

Avem onoare a vă aduce la cunoștință, că am transformat izvorul și am aplicat un expert la manipulare, prin ce apa noastră s'a îmbunătățit și este cu mult mai plăcută ca până acum. La dorința vechilor mușterii și consumenți i-am redat numele vechiu de:

Apă minerală din Șoimușul-Mureșan.

ANALISA CHEMICĂ

	în 1000 grame apă
Calcium hydrocarbonat	1.0542
Magnesium hydrocarbonat	0.3497
Calcium sulfat	0.2316
Natrium hydrocarbonat	0.1705
Ferum hydrocarbonat	0.0390
Kalium chlorid	0.0520
Mangan hydrocarbonat	0.0154
Kalium hydrocarbonat	0.0094
Lithium hydrocarbonat	0.0019
Silicium dioxid	0.0096
Suma substanțelor solide	1.9333 grame apă
Acid carbonic liber	2.3953
Volumul acidului carbonic liber	1214.6 c. c.

Precum dovedește aceasta analiza „Izvorul din Șoimușul-Mureșan“ (apă acră de Pauliș) e a se număra în grupa acelor ape acre pământoase, cari conțin fer. După caracterul seu chemic, format din cantitatea și proporția părților sale constitutive, izvorul acesta face parte din *grupa apelor mai renumite*. Are un prea plăcut gust și fiindcă conține deosebit mult acid carbonic — în privința căruia „Izvorul“ ocupă un loc între apele acre mai de frunte — prin limpezimea sa e o excelentă apă de beut. Pentru locuitorii părților lipsite de darul unei ape sănătoase: apa „Izvorului“ e de neprețuit. Din compoziția potrivită a apei se poate deduce, că și pentru praxa medicală va fi un factor important.

Conform actului alăturat, apa trimisă spre analizare s'a scos și sigilat în fața artistiei comunale.

Budapesta, la 3 Martie 1903.

Dr. Hankó Vilmos m. p.,

(L. S.)

profesor de chimie la școala reală superioară de stat a cercului II-lea din B.-Pesta, membru al academiei maghiare de științe.

Institutul nostru a îngrijit, ca aceasta apă distinsă și recoroitoare, care beută curată, cu vin ori sirup este tot asemenea de excelentă să fie pusă la dispoziția onoratului public și anume cu un preț foarte ieftin:

- a) 1 ladă cu 25 sticle de 1 ltr. franco gara Deva Cor. 6.25
- b) 1 „ „ 50 „ „ 1 „ „ „ „ „ 14.50
- c) 1 ladă cu 25 sticle de 1/2 ltr. franco gara Deva Cor. 5.50
- d) 1 „ „ 50 „ „ 1/2 „ „ „ „ „ 13.—

trimiteră ambalagiului (ladă, sticlă și tioc franco gara Deva) se restituie

ad: a) Cor. 4.50 || ad: c) Cor. 4.—
b) „ 11.— || d) „ 10.—

Comandele, plățile și reclamele se fac la adresa:

„Intreprinderea de apă minerală M.-Șoimuș“ în Deva

Până acum am introdus apa în următoarele localități și am instituit depozite, și anume în

- 1) Deva, la întreprindere însași;
- 2) Orăștie, « Julius Gut strada maietilor-de-sus;
- 3) Sas-Sebeș, « George Pop;
- 4) Alba-Iulia, « Salamon Löwi;
- 5) Abrud, « Absolon Faur;
- 6) Cluj, « Haraszthy Jenó;
- 7) Caransebeș « „Severineana“, inst. comercial;
- 8) Gross « Maxim Pop;
- 9) Lipova « Grossman Miksa;
- 10) Arad « Hartmann Samu

Stăruința noastră este în troduce aceasta apă în țeara întreagă în cel mai scurt timp.

Ca întreprindere atât de folositoare, apelăm la binevoitorul sprijin obștesc, rugându-vă a ne onora cu comande cât de multe.

Orăștie, Septembrie 1904.

„Dacia,,

institut de credit și economii soc. pe acții.

„THE STANDARD“

fondata în anul 1825.

Efectuește

Asigurări de viață pe lângă condițiuni foarte favorabile.

Incaso anual Coroane: 32.000.000— Dividende solvite Cor.: 170.000.000—
Avere proprie: 260.000.000— Despăgubiri de viață 520.000.000—
Agentura generală pentru Transilvania: Cluj, Strada Ferencz József Nr. 17.
Filiază pentru Ungaria:
Budapesta, Strada Kossuth-Lajos Nr. 4 în palatul Standard (Casa proprie).
44—50 Centrala generală: Edimburg (Anglia).

„DACIA“

institut de credit și economii, societate pe acții.

Reședința societății: Orăștie (Szászváros, Broos).

Birourile societății se află în casele proprii: (Strada Berăriei nr. 12).

Capital social 100.000 cor.

Operațiunile societății sunt:

- A) primește depuneri spre fructificare.
- a) depuneri fără anunț până la 100 cor. 5 1/2 %.
- b) depuneri mai însemnate cu anunț de un an cu 6%.
- c) depuneri făcute de biserici, școale, corporațiuni culturale ori cu scop de binefacere cu 6%.
- Contribuția erarială pentru sumele depuse se plătește prin institut.
- Regulamentul special pentru depuneri se cuprinde în libelul de dăduri.
- Depuneri, ridicări și anunțări se pot face și prin postă și se rezolvă fără întârziere.
- B) Acoardă credite personale pe lângă cambii.
- C) Acoardă împrumuturi pe efecte.

- D) Acoardă împrumuturi pe lângă siguranță ipototecară.
- E) Institue ramul de amanetare pe aurituri, argintării, pe lângă dispozițiile legale existente, procurându-și concesiunea forului competent.
- F) Cumpără și vinde efecte publice, pe cari în cas de lipsă le poate lombarda.
- G) Cumpără și vinde realități.
- H) Cumpără și vinde ori-ce lucruri mobile.
- I) Tot felul de întreprinderi comerciale și economice, în societate cu alții ori singură.
- K) Finanțează patente.
- L) Arêndează și exarêndează realități și alte drepturi și întreprinderi de tot soiul.

Directiunea.

„Minerva“ inst. tipogr., societate pe acții

în Orăștie Szászváros.

- Opuri
- Bilete de log.
- Broșuri
- Circularare
- Bil. de vizită
- Invitări
- Bilanțuri
- Acții
- Cap. de epist.
- Placate
- Ord. de dans
- Adrese
- Compturi
- Note
- Preț Curent.
- Anunțuri
- Registre
- Imprimate
- Couverte
- Bilete de cun.
- Etc. etc. etc.

Există deja de 15 ani și este pro-văzută cu tot felul de material necesar, ca ori-care altă tipografie.

Institutul Tipografic

„Minerva“

pe lângă că efectuește ori-ce comande repede și cu prețuri moderate, se îngrijește totodată ca toate acelea să fie estetic lucrate și fără erori.

Până de present se bucură de spriginul celor mai îndepărtate orașe. Dovadă aceasta despre promptitudinea și acurateța cu care efectuește ori-ce lucrare.

Ca prima tipografie românească în acest mare comitat, se roagă de binevoitorul sprigin al celorlalte institute rom., precum și al privaților.